

memòria anual 2009

arxiu municipal de Constantí

Aquesta memòria anual de l'Arxiu Municipal de Constantí s'ha enllestit el 3 de maig de 2010. Recull totes les activitats, tasques i projectes que ha portat a terme o en les quals ha participat el personal de l'arxiu.

Textos: Josep Estivill (arxiver municipal).

Foto coberta: esplanada davant del Molí de Vent. Aquest paratge forma part de la Ruta de l'Aigua, un itinerari de turisme cultural que ressegueix un tram de la Séquia dels Molins.

Més informació: <http://usuaris.tinet.cat/arxiucon/>

Índex

1. Introducció
2. Les infraestructures
3. La gestió de la documentació
4. Els ingressos de documentació
5. Els instruments de descripció
6. Les digitalitzacions
7. La difusió
8. Bibliografia

1. Introducció

La gestió de la documentació administrativa

El 2009 continua la lenta tasca de millora de les infraestructures arxivístiques. Lluny queda l'època que l'arxiu era un magatzem de deixalleria, però encara falta molt per fer. Enguany s'ha retirat el servidor informàtic que hi havia a l'arxiu administratiu i està previst que la cafeteria, més tard o més d'hora, es traslladi a un lloc més propi.

En relació a la gestió de la documentació administrativa, s'ha normalitzat la documentació de la policia, tot i que el procés d'implantació d'un Sistema de Gestió Documental a la resta de l'ajuntament és força lent. Les administracions locals tenen clar que volen treballar per simplificar els tràmits administratius i facilitar les gestions als usuaris i que les noves tecnologies són un mitjà per facilitar-ho però el cert és que costa de portar-ho a terme, potser per falta de recursos econòmics o de mitjans humans. No obstant, des de finals de 2009 s'està preparant la implantació d'un programa informàtic de gestió documental que ha de permetre reduir tràmits i temps d'espera.

El patrimoni documental

Pel que respecta al patrimoni documental, continuen la recuperació dels fons relacionats amb Constantí: enguany s'ha incrementat el fons del Dr. Aleu amb tota la seva biblioteca personal i ha ingressat una col·lecció de fotos del Club Excursionista Fotogràfic de Constantí.

Una segona fase, posterior a l'ingrés i la catalogació d'aquests fons, és la seva divulgació, que cada vegada més, es realitza sobre les còpies digitalitzades i la seva consulta per Internet. Durant el 2009 s'ha portat a terme la digitalització de tota la bibliohemerografia d'àmbit local nostre i ha començat la de la documentació de la Parròquia de Sant Feliu que està dipositada a l'Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona. Finalment, la salvaguarda del patrimoni documental ha tingut la seva continuïtat en la recuperació de la memòria històrica. S'ha publicat un tercer llibre monogràfic de la col·lecció Aplecs, sobre la Història dels emigrants de Constantí, escrit per Josep M. Grau i Roser Puig; el segon número del butlletí "Documents de Constantí", dedicat al fons del Dr. Aleu. Com a novetat, es comença a treballar en l'àmbit de la histò-

ria oral i amb voluntat de donar-li plena continuïtat. Des del 2008, la historiadora Neus Baena prepara un llibre sobre la Història de les dones a Constantí, per al qual ha realitzat una cinquantena d'entrevistes d'història oral.

Projectes culturals

Una novetat del 2009 ha estat posar en marxa diverses activitats de turisme cultural, denominades genèricament “Rutes de Constantí”, per conèixer el nostre terme municipal, que és tan ric en història, patrimoni arquitectònic i arqueològic, paisatges culturals, etc.

També en matèria de política cultural, cal ressenyar la celebració al mes d'octubre de la Tardor fotogràfica, un àmbit on es van exhibir dues exposicions fotogràfiques, una de les quals amb fotografies artístiques de Constantí. Tots dos projectes tindran continuïtat durant el 2010.

2. Infraestructures

Durant el 2009 s'ha acabat de remodelar l'edifici de l'antic Ajuntament, en la part que dóna al carrer Major. S'inaugura el 3 de desembre. Per a més endavant queda la part del darrere, la que dóna al carrer del Castell, on hi ha el dipòsit de la documentació administrativa. Està previst ampliar aquest arxiu a una sala annexa. De moment, però, l'espai es queda petit (una altra vegada). I és que, després de les transferències de les oficines les prestatgeries tornen a estar plenes. A primers d'any, només resta lliure l'1% i a finals d'any, lògicament, ja no en queda gens i la documentació s'apila a les oficines.

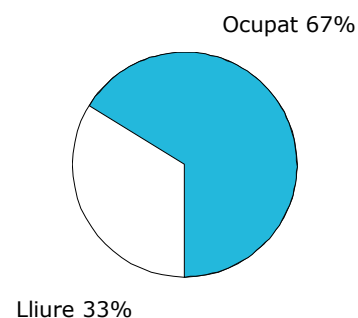
Al desembre es retira el servidor informàtic, que estava en un quartet a l'interior de l'Arxiu Administratiu i es trasllada a una altra sala més adequada. L'espai que ocupava queda ple de fustes, panells i capses de cartró.

L'Arxiu Històric, per la seva banda, augmenta molt la seva ocupació gràcies a l'ingrés de la biblioteca personal del Dr. Aleu (81 metres de prestatgeria) i, en menor mesura, d'una transferència de la Llar d'Infants (8 metres). Es queda amb un 67% d'ocupació.

Arxiu Històric. Ocupació de les prestatgeries

OFICINA	CRONOLOGIA	METRES	PERCENT.
Ajuntament	1652-2007	180	40,0%
Fons aliens	S. XX	087	19,3%
Biblioteca auxiliar	S. XIX-XX	016	3,6%
Gestió interna de l'Arxiu	2002-2009	006	1,3%
Dipòsit de revistes de la Biblioteca Municipal	S. XX	013	2,9%
Total ocupat		302	67%
Prestatgeries buides		148	33%
Total arxiu històric		450	100 %

Arxiu Històric (2009)

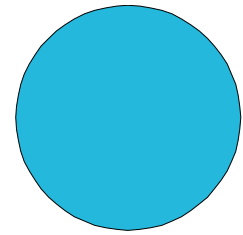

Arxiu Administratiu. Ocupació de les prestatgeries

OFICINA	CRONOLOGIA	METRES	PERCENT.
Comptabilitat	1997-2008	057	12,7%
Registre	1996-2008	054	12,2%
Recursos Humans	1990-2003	007	01,6%
Estadística	1974-2003	011	02,2%
Secretaria	1971-2008	054	12,2%
Serveis Tècnics	1996-2008	172	38,7%
Jutjat de Pau	1838-1962	023	05,2%
Material d'oficina		044	09,8%
Documentació sense classificar		023	05,2%
Total ocupat		445	98,9%
Prestatgeries buides		005	01,1%
Total arxiu administratiu		450	100%

Arxiu administratiu (2009)

Lliure 0%

Ocupat 100%

Val la pena fer constar l'esforç de millora de les instal·lacions arxivístiques dels diferents equips de govern. Al 2003 va entrar en funcionament l'Arxiu Històric i al 2008 la remodelació de l'Arxiu Administratiu. L'època de l'amuntegament d'objectes impropis com si l'arxiu fos una deixalleria, poc a poc va quedant enrere.

3. La gestió de la documentació administrativa

Des de fa temps, l'Ajuntament treballa per implantar un Sistema de Gestió Documental (SGD) que permeti unificar els criteris en la producció i la circulació dels expedients per les oficines, la simplificació dels tràmits, l'establiment d'una finestra única, una major transparència informativa; en definitiva, facilitar als ciutadans la seva relació amb l'administració.

Durant el 2009 s'ha portat a terme la implantació d'un SGD a l'oficina administrativa a la Policia Municipal i també la posada en marxa de l'Oficina d'Atenció al Ciutadà.

En relació a la Policia, es van realitzar una sèrie d'entrevistes al personal administratiu per conèixer els criteris de funcionament a l'oficina: el tipus de sèries documentals creades, la manera d'ordenar els expedients, etc. Posteriorment, es va establir un criteri únic i estable de classificació dels expedients (el que s'anomena un Quadre de Classificació –QC-). Va resultar molt útil el model de QC de la policia de Canovelles que va ser amablement cedit pel seu arxiver municipal. Finalment, el model es va adaptar i consensuar amb els administratius de la Policia de Constantí.

En resum, s'han creat uns codis únics per identificar les diferents sèries documentals –els tràmits administratius, per entendre'ns-, de manera que sempre siguin els mateixos, amb independència que es produeixi una rotació de treballadors diferents al seu càrrec.

Aquesta intervenció, per la implantació d'un Sistema de Gestió Documental, va obtenir un ajut per part de la Subdirecció General d'Arxius i Gestió Documental de la Generalitat de 8.000 euros.

L'altra actuació important en matèria de gestió de la documentació administrativa va ser la posada en marxa a partir del mes de desembre de l'Oficina d'Atenció al Ciutadà que ha de servir per agilitzar els tràmits administratius. En aquest sentit, s'estan fent gestions per tal d'implantar un programa informàtic que permetrà automatitzar molts tràmits que actualment es fan manualment i estalviar força temps als

treballadors i als usuaris i, que sobretot, permetrà conèixer en tot moment l'estat de la tramitació de tots els expedients o la possibilitat de realitzar gestions via Internet.

4. Ingressos de documentació

La Biblioteca del Dr. Aleu

El 2 de novembre va tenir lloc a Tarragona l'acte de signatura del contracte de donació a favor de l'Ajuntament de la biblioteca particular del Dr. Aleu. Es tracta de prop de 4000 llibres que el conegut metge de Constantí de 99 anys d'edat ha anat adquirint al llarg de la seva vida, des dels manuals d'escola de quan era petit fins les publicacions més actuals. Entre les obres de major interès hi destaquen les d'autors d'àmbit local i comarcal com Bonaventura Hernández Sanahuja, Serra Vilaró, Sanç Capdevila, Salvador Vilaseca, Emili Morera i Adolf Schulten, entre molts d'altres, i col·leccions força completes de les edicions de la Reial Societat Arqueològica Tarraconense i de la Col·lecció de l'Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, de la Diputació de Tarragona.

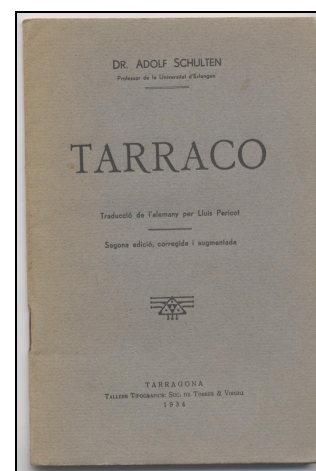
En un àmbit més general, s'hi troben diversos llibres del segle XIX i primeres edicions de les obres de Mossèn Cinto Verdaguer, el bisbe Torras i Bages, Ferran Soldevila o Folch i Torres, per citar-ne només uns pocs.

A finals d'any, va començar a elaborar-se l'inventari d'aquesta biblioteca.

Recordem que aquesta donació s'afegeix a les altres que en els darrers anys ha fet generosament el Dr. Aleu. Al 2007 l'Ajuntament va homenatjar l'eminent metge amb un llibre de caràcter biogràfic escrit per Ricard Escarré i enguany l'Arxiu Històric ha editat un quadríptic explicatiu del seu fons personal.

Centre Excursionista Fotogràfic de Constantí

Una entitat de recent creació a Constantí, el Centre Excursionista Fotogràfic de Constantí, va cedir a l'arxiu la col·lecció de 26 fotografies que van ser exposades entre els dies 30 de juliol a 2 d'agost del 2009 a la sala de les voltes del Centre Parroquial amb motiu de la Festa Major.

Biblioteca personal del Dr. Aleu

Portada del llibre d'Adolf Schulten: "Tarraco" (1934)

Es tracta d'una sèrie de fotos artístiques que retraten diversos indrets del municipi. Posteriorment, algunes d'aquestes imatges s'han reproduït en la revista municipal "Mosaics" i al calendari 2010 que ha editat l'Ajuntament.

5. Instruments de descripció

Fruit de la intervenció arxivística per implantar un SGD a l'oficina de la Policia s'han elaborat dos treballs concrets; d'una banda, una avaluació de les sèries documentals. Això és un compendi de les sèries documentals existents abans de la intervenció. Se segueix l'esquema de les Taules d'Avaluació Documental que publica el DOGC. Conté una fitxa per a cada sèrie documental amb les següents dades: la denominació de la sèrie, la funció que compleix el tràmit, els documents que conformen l'expedient, el calendari de conservació, el nivell d'accés a la documentació (d'acord amb la protecció de les dades personals) i el codi de gestió de les TAD.

En segon lloc, s'ha fet un Quadre de Classificació, prenent com a punt de partida el Quadre de Classificació s'ha elaborat a partir del quadre que fa servir la Policia de Canovelles (facilitat gentilmente pel seu arxiver municipal), el qual s'ha adaptat amb la informació procedent del repertori de les sèries documentals de la Policia de Constantí i s'ha consensuat amb els seus treballadors.

Amb aquesta intervenció, s'estandaritzen uns criteris per a la producció dels expedients, de manera que posteriorment sigui més fàcil i ràpid accedir-hi. A banda del fet que aquests criteris seran els mateixos amb independència del treballadors de les oficines, uns criteris únics, estables i permanents.

6. Les digitalitzacions

Durant el 2009 s'han tirat endavant definitivament dos projectes culturals ambiciosos referits a Constantí: el del Ministeri de Cultura i el de l'Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona.

El primer és una col·laboració entre l'Arxiu i la Biblioteca Municipals per participar en un projecte coordinat per la Subdirecció General de Biblioteques de la Generalitat de Catalunya referit a la digitalització de publicacions d'interès cultural, educatiu, científic o informatiu d'àmbit local i que subvenciona el Ministeri de Cultura. A nivell de Catalunya és van seleccionar només uns pocs municipis, un dels quals va ser Constantí. S'han digitalitzat les següents obres:

1. Constantí Municipal (1983-1987)
2. Constantí Municipal (1995-1995)
3. La revista de Constantí (1988- 1998)
4. Estudis de Constantí (1985- 2008)
5. Jaume Massó: *Notes per a l'estudi del terme de Constantí a l'antiguitat* (1990).
6. Maria Assumpta Cerdà i Sans, Josep Maria Roca i Pellicer i Josep Maria Sabaté i Sans: *Notes per a l'estudi dels molins hidràulics de l'antic terme de Centelles* (1992).
7. Mossèn Salvador Sabater: *Historia de la vila de Constantí, 1888* (Edició facsímil 1989).
8. *Full parroquial, 1916-1924*. (Edició facsímil, 1983).
9. Francesc Cortiella Òdena: *Història de Constantí* (1981).

A finals de 2009 les digitalitzacions ja estaven fetes però encara faltava afegir-hi els descriptors –metadades- i algun altre detall, de manera que els pdf de les publicacions no seran consultables públicament a la xarxa fins al 2010.

L'altre projecte consisteix en la digitalització del fons documental de la Parròquia de Sant Feliu de Constantí que està dipositat a l'Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona. Aquesta documentació inclou llibres

parroquials, manuals notariais i llibres de les confraries o l'Hospital de Constantí, entre d'altres, i abasta una cronologia amplíssima que va des del segle XV fins a començaments del XX. Es tracta de centenars de documents, la gran majoria inèdits, que seran digitalitzats i penjats a Internet. Aquest projecte es posa en marxa enguany i té prevista la seva finalització a l'any 2012.

L'octubre de 2009 es va signar un conveni entre l'arquebisbe de Tarragona, l'alcalde de Constantí i el rector de la Parròquia de Sant Feliu totes dues part de similars característiques als que l'Arxiu Històric Arxidiocesà ha establert amb altres ajuntaments, encara que el de Constantí és el més ambiciós que portaran a terme fins al moment ja que per primera vegada es digitalitzarà la totalitat del fons parroquial que està dipositat a Tarragona i no només els llibres parroquials com es feia anteriorment.

7. Difusió cultural

La Memòria Anual 2008

Conté 23 pàgines i repassa les principals actuacions relacionades amb la gestió de la documentació i la recuperació de la memòria històrica que ha portat a terme o en les quals ha participat l'arxiu durant el 2008. Els aspectes més rellevants que es recullen a la memòria són els següents:

1. Millores de les infraestructures dels dipòsits de la documentació: instal·lació de les prestatgeries mòbils compactes.
2. Ingress de nous fons: segona donació del Dr. Aleu.
3. Instruments de descripció: catàleg de la documentació de l'oficina municipal de la Secretaria i del fons del Dr. Aleu.
4. Sistema de Gestió Documental: avaluació de les sèries documentals de la Policia Municipal.
5. Aprovació del Reglament de l'Arxiu Municipal.
6. Projectes de la digitalització del patrimoni documental i bibliogràfic de Constantí.
7. Publicació del llibre biogràfic sobre el Dr. Aleu.
8. Aparició del butlletí "Documents de l'arxiu".
9. Renovació del web de l'arxiu.

Número 2 del butlletí "Documents de Constantí"

El segon número del quadríptic dels "Documents" repassa la intensa relació del Dr. Aleu amb Constantí, culminada amb les diferents donacions del seu fons personal a l'Ajuntament, en particular dels seus llibres de recerca i divulgació.

A l'anvers es comenten alguns dels episodis més significatius de la biografia de Miquel Aleu mentre al revers es presenten els títols més rellevants de la seva obra i que estan dipositats a l'Arxiu Històric.

Memòria Anual

Portada de la Memòria Anual del 2008.

Llibre sobre els emigrants

L'Ajuntament publica des de fa uns anys una col·lecció de monografies històriques sobre el nostre municipi, "Aplecs", que enguany va presentar el tercer volum. Ha estat escrit pels historiadors Josep M. T. Grau Pujol i Roser Puig i Tàrrach, i porta per títol "Nosaltres també fórem emigrants. Migracions històriques a Constantí (1808-1945)".

Es tracta d'un estudi de l'èxode rural de la vila de Constantí des del primer terç del segle XIX fins a la immediata postguerra del segle següent (1945) vers les dues ciutats més poblades del Camp: Reus i Tarragona, i en menor mesura a la capital catalana, Barcelona.

S'inclou un apèndix documental que relaciona nominalment els emigrants constantinencs, el qual ha de facilitar la realització de futures recerques històriques i, a la vegada, recuperar la memòria dels familiars que hagueren de marxar per motius econòmics, polítics o matrimonials. Dins les professions de més alta mobilitat apareixen els religiosos i els mestres, però la mà d'obra no especialitzada també mereix l'atenció dels autors, com els jornalers, els peons, les minyones o els aprenents. Les diferents guerres provoquen desercions, exilis i empresonaments que aturen el creixement de la població. El lector descobrirà en el text una història que fins ara romania oculta i que trenca amb una visió estàtica de Constantí.

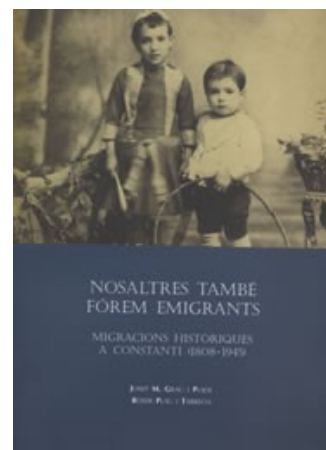
La temàtica de les migracions demogràfiques és de màxima actualitat, però si llegim aquest llibre veurem que mai no ho ha deixat de ser i el passat és més present que mai.

Rutes de Constantí

Enguany s'ha posat en marxa per primera vegada les "Rutes de Constantí", unes activitats de turisme cultural per conèixer i sensibilitzar sobre la varietat i interès del nostre terme municipal. Per a la primera edició es va triar un itinerari que recorre el camí dels Pallaresos, des del barri de Centcelles fins al riu Francolí, seguint el traçat de l'antiga séquia dels Molins. D'entrada, es van posar senyals als principals camins, cruïlles i indrets de la ruta.

En segon lloc, es va celebrar al mes de setembre una caminada popular a la qual van apuntar-s'hi més de 300 persones, separades en dos grups, que van ser acompanyades en tot l'itinerari per dos guies culturals (Ricard Escarré i Carles Alcoy). Es van visitar els molins antics (Molí de Constantí, Molí Paperer i Molí de Reus), la vil·la romana de Centcelles, una sínia al costat del camí i, finalment, el riu.

Coincidint amb la caminada es van editar un quadríptic de senderisme d'aquesta ruta i un opuscle turístic de 20 pàgines, amb textos i fotos de

Col·lecció Aplecs

Portada del llibre "Nosaltres també fórem emigrants. Migracions històriques a Constantí (1808-1945)", de Josep M. Grau i Roser Puig.

Senyalització al Camí dels Pallaresos

Un dels senyals que indica els diversos indrets d'interès dels camins dels Pallaresos i de Montblanc.

Ricard Escarré. També s'han publicat articles divulgatius de la ruta al butlletí municipal "Mosaics" i dues pàgines senceres al suplement d'estiu del "Diari de Tarragona".

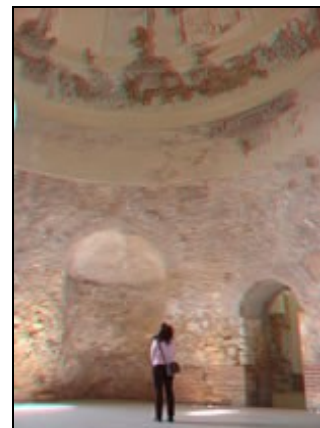
D'altra banda, es va editar una col·lecció de 12 punts de llibre amb temàtica d'aquesta mateixa Ruta de l'Aigua. La meitat dels 300 jocs de què constava la sèrie, s'han utilitzat a la Biblioteca Municipal com a recordatori de la data de devolució dels en préstec i, l'altra meitat, s'ha repartit a l'Ajuntament com a material de difusió.

Finalment, també en relació a la divulgació cultural d'aquests mateixos indrets de la Ruta de l'Aigua, es va realitzar una sèrie de fotografies artístiques que van exhibir-se a la Tardor Fotogràfica. Una altra exposició que també estava relacionada amb l'aigua va ser "L'aigua ens dóna la vida", produïda per l'ACA, que es va exhibir a la Biblioteca durant el mes d'abril.

Tardor fotogràfica

Al mes d'octubre es va posar en marxa la Tardor Fotogràfica, una mostra simultània de diverses exposicions dedicades a la fotografia. D'una banda, al Centre Parroquial es va portar "Valentí Canadell. Fotògraf. Retrospectiva en blanc i negre", produïda per la Fundació Caixa Tarragona. Es tractava d'una mostra força representativa de les instantànies sobre la vida social al Camp de Tarragona, que en alguns casos tenien lloc a Constantí.

L'altra exposició, ja esmentada, estava formada per una vintena de fotografies en tres dimensions que el fotògraf Hug Texidó va realitzar als llocs més emblemàtics de la Ruta de l'Aigua: Pont de les Caixes, Séquia dels Molins, Vil·la de Centcelles. molins medievals, etc. Aquesta exposició va despertar una certa sorpresa entre els assistents que, a través d'unes ulleres especials, podien veure les imatges com si fossin en relliu.

Exposició "La ruta de l'aigua en 3D"

Fotografia en tres dimensions de l'interior de Centcelles. (Hug Texidó, 2009).

8. Bibliografia

Bibliografia sobre l'arxiu

Ricard Escarré: “«Els camins de l'aigua», un paseo por el Constantí rural”. Diari de Tarragona, 14-07-2009.

És un resum del recorregut de la Séquia dels Molins, amb descripció dels principals llocs d'interès històric i naturalístic: molins antics, vil·la romana, bosc de ribera, riu, etc.

Bibliografia amb fons de l'arxiu

Josep M. Grau i Roser Puig: *Nosaltres també fórem emigrants. Migracions històriques a Constantí (1808-1945)*.

És un complet estudi sobre l'emigració de la gent de Constantí cap a Reus, Tarragona i altre indrets més llunyans. Entre les múltiples fonts emprades pels autors hi ha moltes sèries documentals històriques de l'Arxiu Municipal, com els padrons d'habitants, correspondència, actes, etc.

Cifuentes Perea, José Luis: “Antonio Moragas Reig, de Constantí a la Guerra de Cuba”. *Estudis de Constantí*, 25. Ajuntament de Constantí i Centre d'Estudis de Constantí, 2009, pàgs. 57-11.

Extens estudi sobre Antoni Moragas, un noi nascut a Constantí a qui el servei militar obligatori va portar fins a la Guerra de Cuba. Del nostre arxiu s'han consultat, de manera virtual, els llibres d'actes del Ple, que estan penjats des de fa anys al web de l'Arxiu, i els expedients de quintes d'un any en particular, que es van digitalitzar i enviar per correu electrònic a l'autor de l'article.